

Nové Město na Moravě

Kraj: Vysočina

Správní obvod: Nové Město na Moravě

Nadmořská výška: 600 m n. m.

Počet obyvatel: 9 804

Adresa URL: www.nmmn.cz

Okres: Žďár nad Sázavou

GPS souřadnice: 49.561444N, 16.074183E

První pís. zmínka: 1267 (757 let)

PSČ: 592 31

Facebook: [Nove.Mesto.na.Morave](https://www.facebook.com/Nove.Mesto.na.Morave)

Historie obce Nové Město na Moravě

Historické počátky Nového Města na Moravě spadají do poloviny 13. století, kdy zdejší území poblíž hranice mezi Čechami a Moravou bylo ještě téměř celé zarostlé pomezním pralesem.

Nové Město na Moravě bylo založeno okolo roku 1250 zakladatelem cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou Bočkem z Obřan. První písemná zpráva je z roku 1267, tehdy nesla založená osada název Bočkanov. Na listině krále Václava II. z roku 1293 je již nazýváno Nova Civitas.

V historii města se vystřídalo několik období rozkvětu a úpadku. Nejdůležitějšími vlastníky byli páni z Lipé, páni z Pernštejna, Vilém Dubský z Třebomyslic, Dietrichštejnové, Kratzerové a nakonec Nadační ústav šlechtičen Mariánská škola v Brně.

Z druhé poloviny 15. století jsou písemné zprávy o železném hamru v Novém Městě na Moravě, který býval na čp. 20 zvaném "Peklo".

Nejlépe se městečku vedlo za Vojtěchova bratra Vratislava, který vlastnil Nové Město od roku 1561 do roku 1582. Samotného Vratislava z Pernštejna však tížily značné dluhy. Nové Město mu nabídlo pomoc při jejich úhradě. Za odměnu dostala obec v roce 1564 správu panství s určitými omezeními a v roce 1580 Vratislav zvláštní listinou potvrdil a rozmnožil městečku dosavadní výsady a přenechal mu k užívání les Ochozu.

Za kardinála Františka z Dietrichštejna bylo Nové Město v roce 1635 povýšeno na město. Když kardinál Ditrichštejn v roce 1636 zemřel, přenechal jeho bratr v roce 1638 novoměstské panství hospodářskému správci ditrichštejnských statků Šimonu Kratzerovi ze Schönsberka. Ten opět ve městě sídlil, staral se o hospodářský rozkvět panství a podporoval sklářskou výrobu na panství. Zamýšlel vybudovat na novoměstském panství také železářské hutě. K jeho záměru však nedošlo, protože v roce 1645 byl zastřelen Švédy při jejich útoku na město. Novoměstské panství od té doby spravoval a v roce 1660 převzal jeho syn František Maxmilián Kratzer.

F. M. Kratzer mezi tím uskutečnil záměr svého otce, když v roce 1651 postavil na Kadově dvě železářské vysoké pece a k tomu výrobou navazující hamry na Kuklíku, Vříšti a Líšné. Tím položil základ železářské výroby na Novoměstsku.

Za F. M. Kratzera se však začalo novoměstské panství značně zadlužovat, a když v roce 1679 zemřel, spravoval panství hlavní věřitel kníže Ferdinand Ditrichštejn. Jeho syn Leopold pak postoupil novoměstské panství v roce 1699 Nadačnímu ústavu šlechtičen Mariánská škola v Brně.

Nadační ústav šlechtičen byl založen v roce 1654 v Brně, měl původně výchovné zaměření, později se z něj stala zaopatřovací instituce pro šlechtičny. K nadaci patřil palác v Brně, statek Medlánky a novoměstské panství, které zůstalo při této instituci až do roku 1945.

V čele Nadačního ústavu se vystřídalo mnoho šlechticů. Za dobu jejich nadvlády proběhla na novoměstském panství v 18. století tzv. pozdní horská kolonizace, při které vznikly nejmladší vesnice jako např. Blatiny, Koníkov, Samotín, Krátká a Moravské Milovy. Za hraběnky Hohenzollernové (1721–1745) byl nově přestavěn katolický kostel, její nástupkyně baronka Miniati z Campoli (1746–1759) přestavěla barokně zámek a prodloužila hřbitovní kostel. Zrušením poddanství v roce 1848 - za baronky Skrbenské (1836–1858) - pozbyla vrchnost dosavadního významu.

Nové Město na Moravě je také dějištěm podružské rebelie v roce 1791 a helvetské rebelie v letech 1796–1797.

V roce 1850 se Nové Město stalo sídlem okresního hejtmanství a zároveň jednoho ze tří soudních okresů. Od roku 1906 má Nové Město přívlasek "na Moravě" pro odlišení od ostatních Nových Měst. V roce 1949 bylo sídlo okresu přeneseno do Žďáru nad Sázavou.

Novější dějiny města výrazně ovlivnilo založení reálného gymnázia v roce 1894, vybudování železnice z Tišnova do Žďáru nad Sázavou v roce 1905, rozvoj lyžování od konce 19. století a s ním související výroba lyží a rovněž tak výroba chirurgických nástrojů zahájená v roce 1949.

Východně od Nového Města na Moravě bývala zaniklá vesnice Mnichov, dnes po ní zůstaly jen místní názvy lesa Michovy a Michovské hory. První zprávy o vsi jsou známy z konce 15. století, v roce 1588 je uváděna již jako pustá osada.

